

MIXEL LABEGUERIE, 1921-1980

Uztaritzen sortua zen 1921.eko Martxoaren 4ean. Euskara, Fedea, Musika horra haren arbasoetarik Mixelek bildu ukaitzaren mamia.

1932an, Iparraldean lehen aldikotz ari zen txistulari multzoan zen bai eta ere lehen dantzari. Multzoan “ezpata-dantzari” multzoan, 11 urte zituen.

Lafitte apeza hots-emaileak, Uztaritzeko seminario ttipian osatu zuen bere euskara eta AINTZINA agerkariaren lehen sustatzailetarik izan zen.

1940.ean eman zuen xutik Irrintzi, Bordeleko euskaldun dantzari eta kantarien taldea. Hortarik sortuko da Bordeleko Eskualdunen BILTZARRA.

1945.ean IRRINTZI horrek emanen du xutik lehen Aberri Eguna, GERNIKA bataillon-eko gudariek. Michelenarekin, haren anaia Josep eta Basurde famatuarekin parte hartu zuen (ez ziren euskaldun bakarrak hor) alemanen kontrako azpi edo ixil gerlan.

1948.ean jarri zen mediku Kanbon. Bularretako eritasunez zen ikasia eta herri horretako eritegietan hasi zen, gero mediku oso bezala jokatuko du. Mediku ona zen, gaitzeko begia zuen eta bere egin behar guztiengatik azken hatseraino atxikiko du erien artatzeko lan hori. Jendekina zen osoki eta jende xehearen adiskidea.

1960an Euskaltzaleen Biltzarreko lehendakari izendatua izan zen. Orduan izan ziren biltzar eta besta haundien urteak bainan orroiti ere hortik zirela sortu IKAS, eskoletan Haritschelhar batekin euskara sartzerat leiatzen dena, irratietako lehen emankizunak euskaraz, eta Bertsolaritzari ere hats berri bat eman zitzaiola, beti segituz haurren euskarazko prima edo zoin-gehiagokak.

1962tik eta 1967 arte diputatu izanen da.

1964etik eta hil arte Ezpeletako kantonamenduko kontseilari jeneral eta 1965etik hunak Kanbo herriko mera edo alkatea.

1973ean senadore hautatua izanen da eta ere eskualdeko (Bordeleko) biltzarren lagunkide.

Gizona: Labeguerie zendu eta izan da eztabaida asko hunen euskal lanaz. Aipa dezagun lehenik gizona. Bazen zerbait maitagarri gizon horregan eta ere zerbait haundi. Nahigabeak joa zenean garbi agertzen zena. Bere emaztea gazterik galdua zuen, bere seme zaharrena istripuz hila, bere arreba berriki galdua. Zenbat xixtako ez zitzaion bertzalde heldu alde guztietarik. Huna zer nion haren ehorz egunean: Zu hi-

tzen nagusi bat zinen. Zure menpeko zenituen, eta josten eta uztartzen zalointasun berezi batekin. Baina badakit zure segetua, zure mina ez zinituela kantatzen. Zure baratze berex hori zein ederki beiratu duzun etz zurekin eraman gizon karguak gizonari manatzen dion bezala! Ez zara desegin kondatuz zure mahurrak, ez zara barrea-tu jakin-arraziz munduari, dela euskararen alde, dela industria Euskal Herrian sarerazteko, dela Kanboko eritegien salbatzeko erabili dituzun urratsak, Pariseko ministraritzatan. Euskal Herriraren karga tipittoa zela Parisen, zuk ikasi duzu. Halarik ere ari zinen aintzina, Sisiphe baten pare. Holakoa zinen eta hain segur hor da zuren haunditasuna....

Gain gainetik atxikia zen familiari. Bere politika lanetan baliosenatarik hunen alde egin duen lana izan da. Laguntzak bozkarazi ditu familiaren alde, mediku eta fededun bezala haur botatzearen kontra zen.

Haren etxeko eta adiskideentzak leialtasun bat ezin hautsia erakutsi du azken hatserraino.

Uste dut asko jazarri zaizkola ere mintzatzeko zuen erraztasunarengatik. Haren ehorz egunean nihaurek nion bezala: —Gutxirik trebeenarentzat— eta zu gutarteko trebeena zinen lan horretan, hitz ez da sekulan plegatzen osoki libratu nahi lukeen mamiari. Beti gelditzen da zerbait ilunpean, ixil ixila, edo rebeska ateratzen. Eta zure erraztasuna zuen batentzat, hitzak burrustan bere zerbitzuko zituenarentzat, zer arriskua! Segur naiz zenbait urrundu dituzula zutarik zure erraztasun horren faltaz, zure ahotik atera hitz erauntsia beregain baitzoan zenbait aldiz, laxaturik zure barne barneko mamia, zure odol hezurretan sendi zenuen egia eta amodioa...

Hitzak berez berekin dakarren arrisku horretan erortzea gertatu bazaizu ere, ahogutik dukete, zureak bezala, goretsi mintzaira baten bizia, zuk bezala senditu hitzak gizonan iratzartzen duen oihartzuna.

Euskara baitzen, olerkariak dioen bezala, “zure amaren ezpain sakratuatarik ikasi mintzaira”, sakratua zenez euskara...

* * *

Euskal Lanean: gizonaz eta honen bihotzaz, honen izpiritu argiaz, honen leialtasuna nehorik ez baditu dudan emaiten ahal, honen euskal lanaz badute zenbaitek eraiteko. ENBATAren sortzailetan izan ondoan 1960ean, 1961ean abertzale guztiek berena ondotik egin zuten “*Gu gira euskadiko gazteri berria*” idatzi ondoan, 1963an “Charte D’ITXASSOU” sortu zen biltzarra ereman ondoan bere lagun errcartekin, berexi zen ENBATA elkarte abartzeletik eta jokatu, gizon politiko bezala, frantses erakundeen barnean. Hori zenbaitek ez diote barkatu.

Hona garbiki nire ikusteko modua. Ez dakit abertzaletasunari buruz hautu hori egitean, hautu ona egin zuen. Nik dakidana hauxe da: Iparraldean, abertzale huts agertzen dena ez dela bozetan (botoetan) pasatuko.

Badakit bertzalde zer urratsak, zer indarrak ibili dituen dela euskararen alde, dela euskal ekonomiaren alde, dela errefuniatu euskal anaien alde. Bai, gorago nion bezala, ikasi du Frantziako zentralismo izugarriaren pisua, ikusi Pariseko ate gehienak hersten. Nork erran dezake zer den geldituko, baina ni segur naiz hazi erainak ekarriko duela bere uzta.

Zer nahi den geldituko dena da euskal kantuari eman dion berritze edo berpiztea. Lehenatarik izan da horretan ere Julien Lekuona hain maite zuen kantariare-

kin. Harenak dira “*Gure astoa balaan*” eta “*Gure gatua pitxitxi*” kantu irriengariak, harena biziaren eta herioaren misterioa kantatzen duen *dilin dalan*, harena hainbertze fede darion “*primamaderako liliak*”. Denek ezagutzen dituzte “*Gu gira euskadiko*”; “*Nafarra, oi Nafarra*”, “*BAKEaren urtxoa*”; *haurtxo haurtxoa*; *zer duk nigarrez*. Noski berak maiteenik zituenak hiru hauk ziren: OXOBI zenaren ehorzketakoak, Ibar zola itoetan eta partikulazki bere lehen semearen galtzeko karietara idatzia *BORTZ ITURRI*... Bertsook euskara nasai, eder, aberats batean idatziak dira eta olerkiz jantziak.

* * *

Burutzeko erranen dugu Mixel LABEGUERIE izan dela gizon bat bere aberatasun haundi eta mugekin. Hurbiletik ezagutu dutenek maitatu dute. Aurtengo udaberrian, Baionako ospitalean zartatu bonbarik ondotik, nahiz nortzikeriaren kontra, erakutsi du bere euskal izatea. Ipar aldeko gizon politikoetan kasik bakarra izan da. Frantses alderdiak hori ez dio barkatu.

Orduan hil da bakarrik Tolosako ospitale batean, 59 urterekin. Hazia ere bakarrik da sartzen lurpean.

Itzaina Michel